

კონფერენციის შრომები

თათია დოლიძე

იურიდიული განათლების როლი მართლმსაჯულების სისტემის სრულყოფაში

თათია დოლიძე

სამართლის დოქტორი, ევროპის სასწავლო უნივერსიტეტის, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი, Financial and legal consulting group, იურიდიული სამსახურის უფროსი

საკვანძო სიტყვები: ღია წიგნი, გადაწყვეტილება, სამართლის სკოლა

საქართველოში ბოლო წლებია აქტიურად მიმდინარეობს სასამართლო რეფორმა. 1997 წლის 13 ივნისს საქართველოს უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს-საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა ორგანული კანონი საერთო სასამართლოების შესახებ. სწორედ ამ კანონის მიღება ითვლება ფორმალურად სასამართლო რეფორმის საწყისად. მიუხედავად იმისა რომ რეფორმა ოფიციალურად 1997 წელს დაიწყო, ამ დროისათვის არ გატარებულა რაიმე კონკრეტული სახის ნაბიჯები და რეალურად სასამართლო რეფორმა საქართველოში 2005 წელს დაიწყო.¹ 2005 წელს დაიწყო რა, რეალური და მასშტაბური სასამართლო რეფორმა, განისაზღვრა რეფორმის ძირითადი პრიორიტეტები. აღნიშნული პრიორიტეტები გახლავთ:

- სასამართლო სისტემაში კორუფციასთან ბრძოლა და მათი საქმიანობის ეფექტურობის ამაღლება²
- სასამართლო სისტემის ინსტიტუციური რეორგანიზაცია³
- მოსამართლეთა დანიშვნა, განწესება სპეციალიზაციის ნიშნით⁴
- მოსამართლეთა რაოდენობის გაზრდა⁵
- მოსამართლეთა შრომის ანაზღაურების გაზრდა, სოციალური და სამართლებრივი დაცვის გარანტიების გაძლიერება და განმტკიცება⁶

1 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ოფიციალური ვებ-გვერდი, ბმული: http://www.court.ge/geo_court-reform

2 საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ოფიციალური ვებ-გვერდი, ბმული: <http://hcoj.gov.ge/ge/reforms/judicial-reform>

3 იქვე

4 იქვე.

5 იქვე.

6 იქვე.

კონფერენციის შრომები

- მოსამართლეთა კადრების შერჩევის კრიტერიუმების დახვეწა და მათი თანამდებობაზე განწესების სისტემის სრულყოფა⁷
- მოსამართლეობის კანდიდატთა მომზადებისა და მოქმედი მოსამართლეების მუდმივი გადამზადების სისტემის შექმნა, შესაბამისი გრძელვადიანი პროგრამებისა და სასწავლო კურსის შემუშავება და ამოქმედება⁸
- კარიერის პრინციპით მოსამართლეთა სამსახურებრივი წინსვლის უზრუნველყოფა⁹
- სასამართლოების მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური უზრუნველყოფა¹⁰
- სასამართლოთა შენობებში და სხდომათა დარბაზებში წესრიგის დაცვის მიზნით სასამართლოს მანდატურის ინსტიტუტის შემოღება¹¹
- სასამართლოს ორგანიზაციული მუშაობის გაუმჯობესება, მისი მენეჯმენტის სისტემის დახვეწა, სასამართლო აპარატის მოხელეთა კვალიფიკაციის ამაღლება და მათი საქმიანობის გაუმჯობესება¹²
- სასამართლო სისტემის ერთიანი კომპიუტერული ქსელის შექმნა, შესაბამისად, საქმისწარმოების ხარისხის ამაღლება და სრულყოფა, სასამართლოთა საქმიანობის გამჭვირვალობისა და საჯაროობის უზრუნველყოფა საჯარო ინფორმაციის ქსელში განთავსებით¹³
- გაჭიანურებული სასამართლო განხილვების პრობლემის გადაწყვეტა, საქმეთა განმეორებითი განხილვის შემთხვევების მინიმუმამდე დაყვანა¹⁴
- იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსა და სადისციპლინო სამართალწარმოების მექანიზმის დახვეწა. შემადგენლობაში მოსამართლეთა რაოდენობის, სულ მცირე, ნახევრამდე გაზრდა და მათი საქმიანობის ეფექტურობის უზრუნველყოფა¹⁵
- სასამართლოსა და მასმედიის ურთიერთობის გაფართოება და გაუმჯობესება, სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაზე საზოგადოებრივი კონტროლის გაძლიერება.¹⁶

პრიორიტეტების მკაფიოდ განსაზღვრასთან ერთად შემუშავებულ იქნა სასამართლო რეფორმის სამოქმედო გეგმაც და გადაიდგა კონკრეტული ნაბიჯები ამ გეგმის შესასრულებლად.

სასამართლო რეფორმა არაერთ საკვანძო ასპექტს მოიცავს, ამ ასპექტებიდან ერთ ერთი ვფიქრობთ ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტია საკადრო რეფორმა. თავის მხრივ, საკადრო მიმართულების ძირითადი

7 ოქვე.
8 ოქვე.
9 ოქვე.
10 ოქვე.
11 ოქვე.
12 ოქვე.
13 ოქვე.
14 ოქვე.
15 ოქვე.
16 ოქვე.

კონფერენციის შრომები

მიზანია სასამართლო სისტემის დაკომპლექტება მაღალ კვალიფიციური კადრებით. სწორედ ამ მიზნით, შემუშავდა საკვალიფიკაციო გამოცდისა და სასამართლო აპარატის მოხელეთა კვალიფიკაციის ამაღლების სრულიად ახლებური სისტემა.¹⁷ სწორედ ამ მოსაზრებიდან გამომდინარე დღესდღეობით უკვე სისტემატიურად ტარდება მოსამართლის საკვალიფიკაციო გამოცდა, დაფუძნებულ იქნა იუსტიციის უმაღლესი სკოლა რომელიც სწორედ სასამართლო კადრების მომზადებასა და გადამზადებაზეა ორიენტირებული.

მიუხედავად ამ საკმაოდ რეგულაციური ნაბიჯებისა, ვფიქრობთ რომ საკადრო რეფორმის ჯეროვნად განხორციელებისათვის საჭიროა სასამართლო სისტემისა და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების უფრო მჭიდრო კავშირი და ამ ორი ინსტიტუციის კოორდინირებული მოქმედება. სწორედ უმაღლესი იურიდიული სასწავლებლები თამაშობენ წამყვან როლს სასამართლო სისტემის კადრების კვალიფიკაციის საკითხში. სასამართლოს თანამშრომელთა დიდი უმრავლესობა სწორედ საქართველოში არსებულ უმაღლეს სასწავლებლებში იღებენ იურიდიულ განათლებას. სწორედ ამიტომ, უმჯობესი იქნება საკადრო რეფორმის კონტექსტში მეტი ყურადღება დაეთმოს სასამართლო სისტემისა და უნივერსიტეტების ურთიერთთანამშრომლობის საკითხს.

დღესდღეობით სასამართლო სისტემა საკმაოდ ღია და გახსნილია უნივერსიტეტებთან თანამშრომლობის მხრივ, არსებობს არარეტი ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი უნივერსიტეტებსა და სხვადასხვა სასამართლო ინსტანციას შორის. თუმცა ამ სფეროში მაინც არის გაკვეული არსებითი ხარვეზები. დღესდღეობით სასამართლო სისტემაში მომავალი იურისტების სტაჟირების პროცესი სრულად მოსაწესრიგებელია. სტაჟირების არსებული სისტემა საერთოდ არ არის ორიენტირებული კონკრეტულ შედეგზე. ყველაზე ძვირფასი რაც მომავალ იურისტს შეიძლება მისცეს სასამართლომ ეს სწორედ კარგად დაგეგმილი სტაჟირებაა. თავის მხრივ სტაჟირება ეს არის პროცესი როდესაც სტუდენტს ეძლევა საშუალება უნივერსიტეტში მიღებული თეორიული ცოდნა აღიქვას პრაქტიკულად, ეს არის პრაქტიკული უნარ ჩვევების გამომუშავების უნიკალური შანსი. ამიტომ მიგვაჩნია რომ სასამართლოში მომავალი იურისტების სტაჟირება უნდა ატარებდეს მკაცრად ორგანიზებულ ხასიათს, კერძოდ:

- პირველ რიგში უნდა განისაზღვროს ის კომპეტენციები, ის ცოდნა თუ უნარები რომელიც სტუდენტმა უნდა მიიღოს სტაჟირების შედეგად;
- უნდა გაიწეროს ის მეთოდოლოგია რომლის საშუალებითაც სტუდენტმა უნდა შეიძინოს კონკრეტული უნარები
- სტაჟირების პროცესი უნდა გაიწეროს კონკრეტულ ვადებში
- უნდა არსებობდეს სისტემა ან/და მეთოდი რომელიც შეაფასებს

17 იქვე.

კონვენციის შრომები

დაძლია თუ არა სტუდენტმა სტაჟირების პროცესი – ე.ი. მიიღო თუ არა ის ცოდნა რომელიც სტაჟირების ფარგლებში იყო დაგეგმილი.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ უნდა შემუშავდეს სტაჟირების ერთიანი პროგრამა, გეგმა რათა თავიდან ავიცილოთ ფორმალური სტაჟირება, რომელიც მხოლოდ ტექნიკურ ხასიათს ატარებს და მხოლოდ სერთიფიკატის მიღებაზეა ორიენტირებული.

მეორე არანაკლებ მნიშვნელოვანი გამოწვევა გახლავთ სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა. სამართლი ზოგადი ხასიათის ნორმების ერთობლიობაა, ეს ნორმები სწორედ სასამართლო გადაწყვეტილებების საშუალებით „ცოცხლდება“ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში. სასამართლო გადაწყვეტილებები აქტიურად გამოიყენება ფუნდამენტური იურიდიული დისციპლინების შესწავლისას. სასურველია ცალკეული თემების შესწავლისას ლექტორები აქტიურად იყენებდნენ სასამართლო გადაწყვეტილებათა მოკლე ანალიზის ე.წ. ქეის ბრიფების მეთოდსა. იმისათვის რომ მომავალმა იურისტებმა შეძლონ სასამართლო პრაქტიკის ღრმად შესწავლა, მათ ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ სხვადასხვა ინსტანციის სასამართლო გადაწყვეტილებებზე. დღესდღეობით სისტემატიზირებული ფორმით წარმოდგენილია მხოლოდ უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები. ჩვენ მიგვაჩნია რომ კარგი იქნება შეიქმნას ერთიანი საძოები სისტემა რომლითაც მომავალ იურისტებს შესაძლებლობა ექნებათ სხვადასხვა პარამეტრით მოიძონ სასამართლო გადაწყვეტილებები ეს მნიშვნელოვნად დაეხმარება მათ რთული სამართლებრივი პრობლემების უკეთ აღქმაში.

ჩვენს მიერ ზემოთ წარმოდგენილი რეკომენდაციები არ უნდა გავიგოთ ისე თითქოს ძალზე ცალმხრივად ვითხოვთ სასამართლოსაგან გარკვეულ ცვლილებებს. ბევრი რამ თავად უნივერსიტეტებმაც უნდა შეცვალონ. წინამდებარე კვლევის ფარგლებში ჩვენ შევისწავლეთ არაერთი სამართლის სკოლის კურიკულუმი, პროგრამა, სწავლების მეთოდები და მიგვაჩნია რომ მაღალი დონის პროფესიონალების აღზრდისათვის მნიშვნელოვანია:

კლინიკური განათლების ხარისხის გაუმჯობესება – სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სამართლის სკოლებში არსებობდეს სამართლის კლინიკა, სამართლის ყველა ძირითადი დარგების მიმართულებით. აღნიშნული კლინიკები ორიენტირებული უნდა იყონ არა მხოლოდ კონსულტაციის გაწევაზე არამედ ცალკეულ შემთხვევაში მათ უნდა დაიცვან კლიენტის პოზიციები სასამართლოსა და სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოებში;

- **სიმულაციის მეთოდების გამოყენება** – სამართლის ცალკეული საგნების სწავლებისას გამოყენებულ უნდა იქნას იმიტირებული სასამართლო პროცესების საშუალებით სწავლება. სასურველია პროცესებზე გამოყენებულ იქნას რეალური საქმეები და არა ადაპტირებული საქმეები როგორც პრაქტიკაც მრავლად არის საქართველოს უნივერსიტეტებში. აქვე აღსანიშნავია რომ სიმუ-

კონფერენციის შრომები

ლაცია არ მოიცავს მხოლოდ სასამართლო პროცესის სიმულაციას. იურისტების წინაშე როგორც წესი დასმულია კონკრეტული სამართლებრივი პრობლემა რომელიც მათ უნდა გადაჭრან ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია იურისტებს შეეძლოთ რთული სამართლებრივი პრობლემების მართივ ენაზე ახსნა და კლიენტებთან ურთიერთობა. შესაბამისად ამ უნარ ჩვევის გამომუშავებისათვის აუცილებელი კლიენტთა კონსულტირების სიმულაციაც

- **ღია წიგნის მეთოდით აგებული სავარჯიშოების გამოყენება** მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადებისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია მათი ანალიტიკური, კრიტიკული აზროვნების განვითარება. იურიდიული განათლება არ შედგება კანონის შინაარსის სწავლისაგან, კანონები ხშირად იცვლება, ჩვენი ვალია მომავალ იურისტებს მივცეთ ინსტრუმენტები რომლითაც ისინი შეძლებენ კანონის განმარტებასა და გამოყენებას. ამიტომ აუცილებელია სასწავლო კურსები დაიტივროს ღია წიგნის პრინციპზე აგებული სავარჯიშოებით, ისეთი საკითხებით როდესაც სტუდენტებს საშუალება აქვს გამოიყენოს ლიტერატურა და საკუთარი მსჯელობით უნდა წარმოადგინოს სამართლებრივი დასკვნა. ამ გზით ჩვენ თავიდან ავირიდებთ ზეპირობას და მეტად გავაძლიერებთ სტუდენტის ანალიტიკურ, კრიტიკულ აზროვნებას
- **საკვალიფიკაციო გამოცდებისთვის მომზადება** – სამართალმცოდნეობის პროგრამა არის რეგულირებადი საგანმანათლებლო პროგრამა. იურისტად მუშაობისთვის აუცილებელია პირმა ჩააბაროს საკვალიფიკაციო გამოცდა. კარგი იქნება უნივერსიტეტმა დამამთავარებელ კურსზე ე.წ. იმიტირებული საკვალიფიკაციო გამოცდა ჩაატარონ სტუდენტებისთვის. ეს ერთის მხრივ გამოავლენს არსებულ ხარვეზებს ხოლო მეორე მხრივ უზურნველყოფს მომავალი იურისტების მზაობას პროფესიაში შესვლისათვის
- **სასწავლო პროგრამის დათვირთვა ზოგადი განათლების საბნებით** – ხშირ შემთხვევაში უნივერსიტეტში ჩარიცხული სტუდენტების გარკვეულ ნაწილში თავს იჩენს ზოგადი განათლების პრობლემა. ნებისმიერ პროფესიაში და განსაკუთრებით იურისტის პროფესიაში, ცალკეული საკითხების სწორად აღსაქმელად მნიშვნელოვანია ფართო თვალსაწიერი. სწორედ ამიტომ, მიგვაჩნია რომ კარგი იქნება სამართლის პროგრამა გაჭერებულ იქნას ზოგადი განათლების საგნებით როგორცაა მაგალითად მათემატიკური აზროვნება, ბუნებისმეტყველება, ორატორული ხელოვნება, აკადემიური წერა და ა.შ. აქვე სასურველია ეს საგნები იყოს სავალდებულო საგნები და არა არჩევითი დისციპლინები როგორი პრაქტიკაც არის ამჟამად ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში.

ჩვენ მიერ ზემოთ აღწერილი ღონისძიებები ცხადია არ გახლავთ ამომწურავი და ამ მიმართულებით კიდევ არაერთი ნაბიჯია გადასადგმელი.

კონფერენციის შრომები

მართმსაჯულების სისტემის სრულყოფა ერთ ერთი უპირველესი ამოცანაა თანამედროვე საქართველოსთვის, თანამედროვე საზოგადოების უმთავრესი ამოცანა ხომ სამართლიანი გარემოს მიღწევას ეს კი შეუძლებელია ძლიერი და თავისუფალი სასამართლო ხელისუფლების გარეშე. თავის მხრივ ძლიერი და თავისუფალი სასამართლო ხელისუფლების ფუნდამენტური სწორედ მაღალი დონის იურიდიული განათლებაა რადგან მხოლოდ განათლებას მოაქვს თავისუფლება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ, თბილისი, 2018 წელი, იურისტის ბიბლიოთეკა.
2. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმეებზე. თბილისი, 2006.
3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმეებზე. თბილისი, 2007.
4. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმეებზე. თბილისი, 2008.
5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმეებზე. თბილისი, 2009.

THE ROLE OF LEGAL EDUCATION ON SYSTEM OF JUSTICE OF GEORGIA

Tatia Dolidze

Assistant-professor at European teaching university and Georgian national university, Head of legal department at Financialand legal Consulting Group

KEYWORDS: Open book, Deccesion, Law school

RESUME

On 13 june of 1997 year, Georgian parliament adopted organic law of Common Courts. This was the beginning of long term judicial reform in our country. Unfortunately, For that time implementing of judicial reform was impossible, because of political and social factors. A new phase of reform of the judiciary started in 2005. The judicial reform is still in process. While implementing the reform role of legal education is very important. Main issues in this sphere are: a. organizing effective intership system for students, b.systematization of court decisions; c. chaging system of legal education. Whithout coordinating activities of judicial system and law schools, judicial reform will not be successful.

NOTES:

1. Official website of the Supreme Court of Georgia: http://www.court.ge/geo_court-reform (In Georgian)
2. Official website of the High Council of Justice of Georgia <http://hcoj.gov.ge/ge/reforms/judicial-reform> (In Georgian)
3. Ibid. (In Georgian)
4. Ibid. (In Georgian)
5. Ibid. (In Georgian)
6. Ibid. (In Georgian)
7. Ibid. (In Georgian)
8. Ibid. (In Georgian)
9. Ibid. (In Georgian)
10. Ibid. (In Georgian)
11. Ibid. (In Georgian)
12. Ibid. (In Georgian)

კონფერენციის შრომები

13. Ibid. (In Georgian)
14. Ibid. (In Georgian)
15. Ibid. (In Georgian)
16. Ibid. (In Georgian)
17. Ibid. (In Georgian)

BIBLIOGRAPHY:

1. Georgian law on High education, Tbilisi 2018, Lawyers library. (In Georgian)
2. Georgian Supreme court decisions on criminal cases, Tbilisi 2006 Year, Supreme court edition. (In Georgian)
3. Georgian Supreme court decisions on criminal cases, Tbilisi 2007 Year, Supreme court edition. (In Georgian)
4. Georgian Supreme court decisions on criminal cases, Tbilisi 2008 Year, Supreme court edition. (In Georgian)
5. Georgian Supreme court decisions on criminal cases, Tbilisi 2009 Year, Supreme court edition. (In Georgian)